Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 6 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Hetmańskiej l. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 8. i 22. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 2. Dnia 22. stycznia 1898. **XXV. rocznik.**

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Teofil Merunowicz.

Treść: Sprawa kredytu włościańskiego w Sejmie. — Ruch stowarzyszeń. — Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za r. 1897. — Konkurs.

Sprawa kredytu włościańskiego w Sejmie.

Wydział krajowy przedłożył Sejmowi w kwestyi kredytu włościańskiego sprawozdanie, z którego wyjmujemy ustęp z opisem przebiegu czynności, zmierzających do tego celu, iżby każda okolica kraju posiadała lokalną instytucyę: Kasę oszczędności lub Towarzystwo zaliczkowe, do zaspokajania potrzeb kredytu włościańskiego:

Wobec faktu — pisze Wydział krajowy — iż dzięki w ubiegłym roku przeprowadzonej organizacyi, nie ma prawie już w kraju naszym powiatu, w którymby nie było lokalnej instytucyi kredytowej, dającej rękojmię rzetelnego zajęcia się kredytem włościańskim, a dalej wobec faktu, iż sprawa powyżej omówiona: otwarcia dla tych instytucyi kredytu komunalnego w Banku krajowym, nie została pomyślnie załatwioną, postanowił Wydział krajowy w roku bieżącym nie przyspieszać tempa organizacyi tych instytucyi przez zwrócenie się, jak w roku zeszłym wprost do Reprezentacyi powiatowych i wybitniejszych osobistości w powiatach z wezwaniem do działania w tym kierunku, lecz wyczekiwał objawów inicyatywy od samych interesowanych w tej sprawie kół, to jest: Reprezentacyi powiatów, gmin i wprost miejscowych czynników. Mimo tego i mimo niesprzyjających warunków, bo rok nieurodzaju nie jest porą dla zawiązywania instytucyi kredytowych, świadczą daty poniżej przytoczone, że sprawa organizacyi kredytowych instytucyi lokalnych zajmuje żywo Reprezentacye powiatowe, że w działaniu na tem polu nie było w tym roku stagnacyi.

Z powiatów, do których Reprezentacyi w roku zeszłym zwrócił się Wydział krajowy z wezwaniem, by się zajęły sprawą tworzenia powiatowych Kas oszczędności lub Towarzystw zaliczkowych, jedynie dwa powiaty: skałacki i kossowski, nie zdały dotąd sprawy z swej w tym przedmiocie działalności. W powiatach innych posunęła się sprawa utworzenia instytucyi lokalnych znacznie naprzód. W Zaleszczykach została powiatowa Kasa oszczędności, po zatwierdzeniu uchwały Rady powiatowej o poręce za zwrot i oprocentowanie wkładek uchwałą Wydziału krajowego z dnia 19. stycznia 1897 r., a dalej po zatwierdzeniu statutów jej przez c. k. Namiestnictwo, otwartą, i jak o tem wspomniano w sprawozdaniu Wydziału krajowego o Banku krajowym, poruczył Wydział krajowy tej instytucyi zastępstwo Banku krajowego na powiat zaleszczycki. Uchwałą z d. 7. grudnia 1897 r. postanowił Wydział kraj. wypłacić przyrzeczony uchwałą z d. 28. listopada 1896 zasiłek w kwocie 500 zł. na koszta założenia i wprowadzenia w życie tej instytucyi. Podobnie uzyskała powiatowa Kasa oszczędności w Śniatynie zatwierdzenie swoich statutów przez c. k. Namiestnictwo. Po przedłożeniu rachunków kosztów założenia tej instytucyi przez Wydział powiatowy śniatyński i rachunku użycia zasiłku w kwocie 500 zł. przyznanego w r. z. na te koszta, relacyą z dnia 22. września 1897 upraszał tenże Wydział powiatowy o dalszy zasiłek na ten cel w kwocie 900 zł., czyniąc od przyznania go zawisłem otwarcie Kasy. Wobec faktu, że koszta założenia wyniosły rzeczywiście kwotę przekraczającą 1.500 zł., a niemniej w uwzględnieniu tej okoliczności, iż powstanie powiatowej Kasy oszczędności w tym powiecie, gdzie ludność włościańska jest ciągle wyzyskiwaną przez lichwiarskie stowarzyszenia zaliczkowe, jest nader doniosłem dla poprawy położenia ludności, przychylił się Wydział krajowy uchwałą z dnia 2. listopada 1897 r. do powyższej prośby i wyasygnował Wydziałowi po-

wiatowemu w Śniatynie kwotę 900 zł. tytułem dalszego zasiłku na pokrycie kosztów założenia Kasy. Wobec tego oznajmił Wydział powiatowy, iż w dniu 4. stycznia 1898 r. zostanie powiatowa Kasa oszczędności w Śniatynie otwartą. Relacyą z dnia 17. maja 1897 r. przedłożył Wydział powiatowy w Brzeżanach uchwalony przez Radę powiatową statut powiatowej Kasy oszczędności, który Wydział krajowy uchwałą swą z dnia 25. maja 1897 r. wraz z uchwałą Rady powiatowej z dnia 27. lutego 1897, w sprawie gwarancyi powiatu za wkładki złożone w Kasie i ich oprocentowanie, zatwierdził i c. k. Namiestnictwu do dalszego urzędowania przesłał. Tak więc jest uzasadniona nadzieja, że niebawem instytucya Kasy oszczędności w Brzeżanach będzie mogła wejść w życie. Uchwałą z d. 1. czerwca 1897 r przyrzekł Wydział krajowy, czyniąc zadość prośbie Wydzialu powiat. w Brzeżanach z d. 17. maja 1897 r., udzielić mu zasiłku w kwocie 500 zł. na pokrycie kosztów założenia tej instytucyi pod warunkiem, iż Wydział powiatowy przedłoży udokumentowany rachunek tych kosztów. Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie przedłożył Wydział powiatowy tego rachunku, zasiłku więc nie wypłacono. Relacyą z dnia 19. stycznia 1897 r. przedłożył Wydział powiatowy bohorodczański Wydziałowi krajowemu uchwalone w dniu 2. lipca 1896 statuta powiatowej Kasy oszczędności w Bohorodczanach, tudzież uchwały tamtejszej Reprezentacyi powiatowej w sprawie poręki powiatu za tę instytucyę, powierzone jej wkładki i ich oprocentowanie. Zatwierdzając te uchwały, uchwałą z dnia 27. stycznia 1897 r., przesłał Wydział krajowy statut tej instytucyi c. k. Namiestnictwu do dalszego urzędowania, a w odpowiedzi na prośbę Wydziału powiatowego o zasiłek na pokrycie kosztów założenia Kasy oznajmił, iż prośbę tę weźmie pod rozwagę, skoro tylko Wydział powiatowy przedłoży udokumentowany rachunek rzeczywiście na założenie Kasy podniesionych kosztów. Rachunku tego dotąd nie przedłożono Wydział powiatowy staromiejski przedłożył sprawozdaniem z dnia 3. listopada 1897 r. uchwały tamtejszej Rady powiatowej z dnia 8. sierpnia i 30. października 1897 r. w sprawie statutu powiatowej Kasy oszczędności w Staremmieście i odpowiedniej poręki powiatu za tę instytucyę. Wydział krajowy udzielił tym uchwałom swego zatwierdzenia uchwałą z dnia 23. listopada 1897 r. i przedłożył c. k. Namiestnictwu statut tej Kasy do zatwierdzenia. Towarzystwa zaliczkowe założone w r. 1896 w Nisku, Ulanowie i Rudniku, (pow. niskiego) i w Buczaczu (pow. buczackiego) rozwijają prawidłową działalność.

W zeszłorocznem sprawozdaniu nadmieniliśmy o szeregu instytucyi kredytowych, które Reprezentacye powiatowe odnośnych powiatów postanowiły założyć z własnej inicyatywy bez wezwania do tego ze strony Wydziału krajowego. Tu stwierdzamy, że inicyatywa ta uwieńczona została pomyślnym rezultatem. Otwartą została mianowicie: powiatowa Kasa oszczędności w Gródku, której statut już w roku zeszłym zatwierdzony został. Również otwartą została z dniem 1. lipca b. r., jak o tem oznajmił Wydział powiatowy relacyą z dnia 6. maja 1897 r., powiatowa Kasa oszczędności w Nowym Targu i Wydział krajowy przyznał Wydziałowi powiatowemu na koszt jej założenia, czyniąc zadość prośbie Wydziału powiatowego, zasiłek w kwocie 500 zł. uchwałą z d. 26. maja 1897 r. Uchwałą z d. 1. października 1897 r. poruczył Wydział krajowy nowej instytucyi zastępstwo Banku krajowego na powiat nowotarski. Dalej otwartą została powiatowa Kasa oszczędności w Horodence, na podstawie statutu i uchwał gwarancyjnych, zatwierdzonych przez Wydział krajowy uchwałą z dnia 19. grudnia 1896 r., a jak o tem szczegółowo zdano sprawę w przedłożeniu o Banku krajowym, powierzył Wydział krajowy tej instytucyi zastępstwo Banku krajowego na powiat horodeński, pragnąc w ten sposób, rozszerzając jej zakres działania, ułatwić jej walkę z instytucyami, działającymi wśród ludności tego powiatu i wyzyskującemi niedoświadczenie włościan dla własnych zysków. Z kolei nadmienić trzeba, że także sprawa założenia powiatowej Kasy oszczędności w Lisku jest w toku, i zbliża się do pomyślnego rozwiązania; a dalej, że miejskie Kasy oszczędności utworzone w r. 1896 w Sokalu i Dobromilu rozwijają prawidłową działalność.

W roku 1897 przyszło do skutku, z własnej inicyatywy Reprezentacyi powiatowych, powstanie następujących powiatowych Kas oszczędności:

1. Relacyą z dnia 23. września 1897 r. zawiadomił Wydział powiatowy w Kolbuszowie, iż z dniem 1. października 1897 r. otwiera powiatową Kasę oszczędności w Kolbuszowie, na podstawie statutu zatwierdzonego przez c. k. Namiestnictwo, i że Kasa ta od wkładek w niej lokowanych płacić będzie 5%, pobierać zaś będzie od pożyczek hipotecznych 6%, od pożyczek zaś wekslowych 8% rocznie. Tak więc w powiecie tym, liczącym 62 gmin, w których wedle wykazu przedłożonego za rok 1896 było: 57 kas pożyczkowych gminnych (których stan kasy z końcem roku 1895 wynosił łączną sumę 117.042 zł. 66 ct.), gdzie nadto istnieją dwa Towarzystwa zaliczkowe do Związku stowarzyszeń należące, które w roku 1895 udzieliły pożyczek

w łącznej sumie 194.074 zł., a liczyły wśród swych członków 862 włościan, powstała wreszcie zamierzona jeszcze przed 10 laty instytucya, która niewątpliwie wpłynie korzystnie na stosunki kredytu włościańskiego, zwłaszcza hipotecznego, i przyczyni się nie tylko do obudzenia ducha oszczędności wśród ludności, ale także do korzystniejszego niż to dotąd było możliwe zaspakajania jej potrzeb kredytowych.

2. Na posiedzeniach z dnia 20. stycznia i 30. czerwca powzięła Rada powiatowa w Tarnobrzegu uchwały, zmierzające do założenia powiatowej Kasy oszczędności w Tarnobrzegu. Mając sobie przedłożone te uchwały relacyą Wydziału powiatowego z dnia 9. lipca 1897 r. zatwierdził Wydział krajowy te uchwały uchwałą z dnia 23. lipca 1897 r. i przedłożył statut Kasy oszczędności c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia. Gdy statut ten jest zastósowany do wymogów Wydziału krajowego i uwzględnia wszelkie wymogi c. k. Rządu, przeto jest nadzieja, że niebawem powiatowa Kasa oszczędności będzie mogła stanąć w szeregu instytucyi, pracujących na polu kredytu włościańskiego w powiecie tarnobrzeskim.

3. Uchwałą z dnia 27. sierpnia 1897 r. zatwierdził Wydział krajowy, uchwały Reprezentacyi powiatowej w Jaśle z dnia 15. czerwca 1897 r. dotyczące utworzenia tamże powiatowej Kasy oszczędności, a przedłożone relacyą Wydziału powiatowego z dnia 21. sierpnia 1897 r. statuta tej kasy przedłożył c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia. W niedalekiej zatem przyszłości będzie miała ludność powiatu jasielskiego, która dotąd potrzeby kredytowe mogła zaspokajać jedynie w dwu kredytowych instytucyach: w miejskiej Kasie oszczędności w Jaśle i w jasielskiem Towarzystwie zaliczkowem, otwarte trzecie źródło kredytu.

4. Jeszcze relacyą z dnia 14. listopada 1896 r. zapowiedział Wydział powiatowy w Białej, że zamierza przystąpić w najbliższej przyszłości do zorganizowania powiatowej Kasy oszczędności w Białej. Gdy sprawa ta od dłuższego czasu nie postąpiła naprzód, a utworzenie powiatowej Kasy oszczędności w Białej byłoby zarówno ze względu na potrzeby ekonomiczne ludności, jak ze względu na społeczne i narodowe stosunki ludności tego powiatu nader pożądanem, przeto odniósł się Wydział krajowy pismem z dnia 18. listopada 1897 r. do Wydziału powiatowego z zapytaniem, w jakiem stadyum znajduje się obecnie ta sprawa? Do chwili wygotowania niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy na pismo powyższe odpowiedzi.

Jako rezultat zatem działalności Reprezentacyi powiatowych na polu organizacyi kredytowych instytucyi lokalnych w ciągu roku dobiegającego obecnie kresu, działalności tem cenniejszej, że nie narzuconej lecz natchnionej właściwem zrozumieniem potrzeb ludności mamy sześć nowych powiatowych Kas oszczędności już otwartych (w Zaleszczykach, Śniatynie, Gródku, Horodence, Nowym Targu, Kolbuszowy), a siedem powiatowych Kas takich, których utworzenie jest w toku, przyczem statuta 5 z nich są już przedłożone c. k. Namiestnictwu, i oczekują tylko zatwierdzenia (w Brzeżanach, Bohorodczanach, Starem mieście, Tarnobrzegu i Jaśle) statuta zaś dwu kas (w Białej i Lisku) są dopiero wygotowywane i nie zostały jeszcze Reprezentacyom powiatowym do uchwały poddane.

Przedstawiwszy powyżej działalność swą w sprawie popierania organizacyi lokalnych instytucyi kredytowych w kraju, działalność, skierowaną w myśl zasadniczych uchwał Wysokiego Sejmu przedewszystkiem ku tworzeniu powiatowych Kas oszczędności i Towarzystw zaliczkowych, jako instytucyi, z których pierwsze w myśl intencyi Wysokiego Sejmu głównie potrzeby długoterminowego kredytu hipotecznego włościan, drugie zaś potrzeby ich kredytu osobistego zaspakajać mają, zaznacza Wydział krajowy, że nie zapomina, iż najodpowiedniejszymi organami dla krótkoterminowego drobnego, kredytu włościańskiego, nie mogą być te instytucye, lecz jedynie instytucye ściśle lokalne, w każdej gminie lub parafii istniejące.

Organizacyą takich instytucyi nie mógł się Wydział krajowy zająć wydatniej, z natury rzeczy bowiem musi ona być wynikiem działania czynników miejscowych, a Wydział krajowy może tylko od wypadku do wypadku wspierać to ich działanie. W akcyi swej nie zaniedbał Wydział krajowy tego obowiązku, jak tego dowodzi fakt, iż w roku zeszłym, — (jak to podniesiono w zeszłorocznem sprawozdaniu o niniejszym przedmiocie), — udzielił subwencyi z funduszu krajowego: Spółkowej Kasie oszczędności i pożyczek w Dobrej, a w roku bieżącym takiejże kasie w Gawłuszowicach, a niemniej fakt, iż wykonując naczelny nadzór nad majątkiem gmin i ich zakładów, szczególną zwraca uwagę na sprawę należytego fungowania pożyczkowych kas gminnych i przy każdej sposobności zaleca Wydziałom powiatowym czuwanie nad niemi i kontrolowanie ich działania.

Obie powyżej wymienione instytucye: Spółkowa Kasa oszczędności i pożyczek w Dobrej (pow. Limanowa) i Spółkowa Kasa oszczędności i pożyczek w Gawłuszowicach (pow. Mielec), są zorganizowane wedle systemu Raiffeisena i są związkami parafialnemi, dotąd nielicznemi w kraju naszym, bo zaledwie jest

ich kilkanaście. Wysoki Sejm uchwałami z przed lat kilku zalecał gorąco tworzenie takich związków, Wydział krajowy zachęcał za pośrednictwem Wydziałów powiatowych miejscowe czynniki do działania na polu ich organizacyi, dla braku jednak odpowiednich sił w gminach, jak donosiły Wydziały powiatowe, akcya w tej sprawie nie wydała skutków. Obecnie, wśród obrad konferencyi agrarnej, podniesiono ponownie tę sprawę, i większość mowców biorących udział w dyskusyi oświadczyła się za podjęciem organizacyi takich instytucyi lokalnych, jako najodpowiedniejszych źródeł kredytu osobistego dla włościan w parafii, podczas gdy w gminie źródłem takiem mogłyby się stać pożyczkowe kasy gminne należycie kontrolowane, udzielające drobnych i krótkotrwałych pożyczek. Podniesiono też jako przyczynę objawu, iż instytucye te nie dość się jeszcze rozpowszechniły w kraju, niewłaściwe, dla stosunków naszych nieodpowiednie, oparcie tych instytucyi na nieograniczonej poręce członków i skomplikowanej ich organizacyi i rachunkowości. Wydział krajowy, nie mogąc jak zaznaczono — dawać inicyatywy do tworzenia takich instytucyi, byłby jednak skłonnym, uznając ich prawdziwą użyteczność, zająć się — jeśliby to odpowiadało intencyom Wysokiego Sejmu — zbadaniem dokładnem urządzenia takich kas, wprowadzeniem do ich organizacyi zmian, odpowiadających stosunkom w naszym kraju panującym, rozpowszechnianiem, czy to za pośrednictwem krajowych wędrownych nauczycieli rolnictwa, czy przez publikacye odpowiednie, czy wreszcie za pośrednictwem Kółek rolniczych, wiadomości o takiej organizacyi i jej użyteczności, by w ten sposób uzupełnić rozpoczętą już organizacyę instytucyi lokalnych dla kredytu włościańskiego, rozpoczętą od góry, bo od Banku krajowego, jako centralnej dla tego kredytu instytucyi, opartych oń i zeń czerpiących zasoby powiatowych i gminnych kas oszczędności i Towarzystw zaliczkowych, i wciągnąć w nią u dołu cały szereg parafialnych Kas oszczędności i pożyczek.

Powyższe sprawozdanie Wydziału krajowego załatwił Sejm na posiedzeniu z 17. stycznia b. r. na podstawie sprawozdania komisyi bankowej, opracowanego przez posła dra Skałkowskiego. Sprawozdanie to brzmi:

Wysoki Sejmie!

Przekazane Komisyi bankowej sprawozdanie Wydziału krajowego o organizacyi kredytu dla włościan wykazuje przeszkody, które niedozwoliły wprowadzić w życie uchwał na zeszłorocznej sesyi sejmowej powziętych, zmierzających do poprawienia stosunków włościańskiego kredytu. Mianowicie przedstawia Wydział krajowy, że uchwały sejmowe z 13. lutego 1897 upoważniające Bank krajowy do powiększenia emisyi obligacyi komunalnych o sumę 10 milionów zł. dla zasilenia instytucyi, zajmujących się włościańskim kredytem, nie uzyskały zatwierdzenia, a w reskrypcie odmownym c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 25. czerwca 1897 podniesiono szereg wątpliwości i zarzutów przeciw wciągnięciu powiatowych i gminnych kas oszczędności do zamierzonej akcyi na polu włościańskiego kredytu.

Gdyby nie udało się usunąć tej przeszkody — cały plan organizacyi kredytu włościańskiego byłby zakwestyonowany.

Uchwalając bowiem rozszerzyć emisyę obligacyi komunalnych o sumę 10 milionów zł i przeznaczając tę sumę na dotowanie lokalnych instytucyi, Wysoki Sejm wymienił, obok Towarzystw zaliczkowych, także powiatowe i gminne kasy oszczędności. Wykluczenie tych kas od współdziałania w zamierzonej akcyi miałoby ten ujemny skutek, że w powiatach, w których te kasy zajmują się włościańskim kredytem, nie mogłaby ludność wcale korzystać z otworzyć się mającego obfitego źródła kredytu. Zamierzone przeto udzielanie kredytu włościańskiego z tego funduszu, za pośrednictwem powiatowych instytucyi, nie objęłoby całego kraju, lecz byłoby ograniczone na powiaty, w których działalność tę objęły Towarzystwa zaliczkowe.

Wydział krajowy skorzystał przeto z gotowości Rządu do ustnych rokowań i celem uchylenia wątpliwości, poruszonych w rzeczonym reskrypcie ministeryalnym, tudzież celem porozumienia się względem wymaganych zmian, delegował członka Wydziału, dra Wereszczyńskiego i dyrektora Banku kraj. dra Zgórskiego do pertraktacyi z c. k. Rządem. Wynikiem tych pertraktacyi jest zmodyfikowany projekt zmiany statutu Banku krajowego, objęty powołanem sprawozdaniem Wydziału, a przedłożony Ministerstwu odezwą z 9. listopada 1897.

Już po wniesieniu sprawozdania do Wysokiego Sejmu, otrzymał Wydział krajowy odezwę c. k. Namiestnictwa z 22. grudnia 1897, którą zakomunikowano treść reskryptu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 11. grudnia 1897 wydanego w porozumieniu z c. k. Ministerstwami rolnictwa, skarbu, handlu i sprawiedliwości.

Tym reskryptem oznajmia Ministerstwo że projektowana w piśmie Wydziału krajowego z dnia 9. listopada 1897 zmiana statutu odpowiada wskazówkom zawartym w reskrypcie ministeryalnym 25. czerwca 1897 – oraz że przez projektowaną teraz zmianę §. 36 statutu Banku, jedna z najsilniejszych wątpli-

wości przeciw rozszerzeniu kredytu komunalnego na kasy oszczędności usuniętą zostaje.

Zażądało tylko c. k. Ministerstwo zmiany stylistycznej w projektowanym ustępie drugim §. 36. statutu, zaznaczając, że „przeciw zatwierdzeniu tych zmian statutu, po powzięciu uchwały Sejmu, nie będzie w zasadzie żadna zachodzić przeszkoda“.

Tym sposobem byłaby usunięta główna trudność, niedozwalająca dotychczas rozwinięcia szerokiej akcyi, przez Wysoki Sejm w ubiegłym roku uchwalonej.

Komisya bankowa proponuje przeto Wysokiemu Sejmowi uchwalenie zmian statutu Banku krajowego, zgodnie z wnioskiem Wydziału co do treści, lecz w zmienionej stylizacyi. Komisya bowiem zastosowała się ściśle do przedłożonego c. k. Ministerstwu pismem Wydziału z 9. listopada 1897 projektu zmian, który to projekt Ministerstwo już akceptowało.

Wnioski te różnią się od zeszłorocznych uchwał sejmowych w tym przedmiocie tylko o tyle, o ile to jest potrzebne dla uzyskania zatwierdzenia rządowego. Pozostaje zaś niezmieniona i suma 10-milionowa, przeznaczona na polepszenie stosunków włościańskiego kredytu, i zostaje utrzymany program użycia tej sumy w sposób, określony zeszłoroczną uchwałą sejmową.

Wniosek o uchwalenie ponownej rezolucyi w przedmiocie uzyskania charakteru pupilarnego dla obligacyi komunalnych.

Uchwała o rozszerzeniu gwarancyi kraju za obligacye komunalne do dalszej wysokości 10 milionów jest tylko powtórzeniem zeszłorocznej uchwały.

Zdając sprawę Wysokiemu Sejmowi o zużyciu funduszu 10.000 zł. wyznaczonego na popieranie zakładania powiatowych instytucyi kredytowych, Wydział krajowy przedstawił rezultaty, osiągnięte w roku ubiegłym co do organizacyi takich instytucyi.

Sześć nowych kas oszczędności otwarto już w powiatach, a siedm kas oszczędności jest w toku założenia, razem zatem powstało trzynaście nowych instytucyi powiatowych, utworzonych dla polepszenia stosunków włościańskiego kredytu.

Z udzielonego przez Wysoki Sejm w r. 1896 funduszu 10.000 zł. na koszta organizacyi pozostało na rok ubiegły jeszcze 8.100 zł., a gdy wydano w ciągu roku tylko 2.314 zł. pozostało do dyspozycyi 5.786 zł., którą to kwotę proponuje Wydział przenieść na rok bieżący.

Przyznając zasiłki dla nowo założonych Towarzystw zaliczkowych — Wydział krajowy działał najczęściej w porozumieniu ze Związkiem stowarzyszeń, co zdaniem komisyi i nadal przestrzeganem być powinno. Związek stowarzyszeń bowiem udziela powstającym Towarzystwom fachowej rady i pomocy, a poddanie się kontroli Związku jest gwarancyą prawidłowej działalności powstałego Towarzystwa.

Komisya z zadowoleniem konstatuje, że małą stosunkowo ofiarą ze skarbu krajowego ułatwionem zostało w sposób wydatny i skuteczny organizowanie powiatowych instytucyi kredytowych.

Przedstawiając Wysokiemu Sejmowi, zgodnie z Wydziałem, wniosek przeniesienia reszty z owego funduszu 10.000 zł. na rok bieżący, komisya wyraża przekonanie, że jak dotychczas, tak i nadal, zasiłki z tego funduszu udzielane będą dla reprezentacyi powiatowych zachętą do zakładania wspomnianych instytucyi.

Organizacya kredytu włościańskiego została przeto uzupełnioną, przez powołanie do życia nowych instytucyi w powiatach, gdzie takich instytucyi brakło, a dalsze jeszcze prace w wytkniętym przez Wysoki Sejm kierunku są w toku.

Można też niepłonną mieć nadzieję, że praca ta pójdzie w całym kraju raźniej naprzód, gdy nareszcie otwarte zostanie w Banku krajowym nowe obfite źródło dogodnego, długoterminowego kredytu w obligacyach komunalnych.

Jest też komisya przekonaną, że Wydział krajowy nad dalszym tej ważnej i doniosłej akcyi rozwojem czuwać będzie, a przedewszystkiem niczego nie zaniedba, co jeszcze potrzebnem jest dla doprowadzenia jak najrychlej do skutku uchwał sejmowych o 10 milionowym kredycie komunalnym, dla zasilenia Towarzystw zaliczkowych i kas oszczędności przeznaczonym.

Kończąc sprawozdanie swoje o popieraniu organizacyi lokalnych instytucyi kredytowych — Wydział wspomina nawiasowo o kasach systemu Raiffeisena, dotychczas w naszym kraju w niewielkiej jeszcze liczbie istniejących.

Wydział nadmienia, że byłby skłonnym zająć się zbadaniem organizacyi tych kas i wprowadzeniem zmian, odpowiadających stosunkom krajowym, wyraża jednak zdanie, że inicyatywa zakładania takich kas nie może od Wydziału wychodzić. Komisya podziela to zapatrywanie, gdyż są to instytucye z zakresem działania na jedną parafię lub gminę ograniczonym, zatem jest rzeczą miejscowych czynników rozważyć, czy są na miejscu siły do zorganizowania i wprowadzenia takich instytucyi niezbędne.

Wreszcie wspomina sprawozdanie Wydziału o poruszonej podczas zeszłorocznych rozpraw o kredy-

cie włościańskim kwestyi połączenia kredytu hipotecznego z ubezpieczeniem na życie.

Wydział wezwał Dyrekcyę Banku krajowego o zbadanie tej sprawy, Bank zaś udał się do Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie o ułożenie projektu warunków, pod którymi mogliby dłużnicy hipoteczni Banku ubezpieczać się w dziale życiowym Towarzystwa. Gdy jednak taki projekt nie został jeszcze ułożony — Dyrekcya Banku nie mogła dotychczas przedłożyć Wydziałowi swojej opinii.

Sprawa jest zatem w toku, a gdy dokładne jej zbadanie wymaga dojrzałej rozwagi, tudzież poinformowania się o stanie rzeczy w tych krajach, gdzie już podobne urządzenia istnieją, — komisya żadnych wniosków w tym przedmiocie nie przedkłada, będąc pewną, że Wydział krajowy i tej kwestyi, której pomyślne załatwienie mogłoby również wpłynąć na polepszenie stosunków włościańskiego kredytu, nie spuści z oka.

Ruch stowarzyszeń.

Zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Dziennik urzędowy ogłasza w miesiącu październiku z. r. następujące zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Nowe stowarzyszenia:

C. k. Sąd krajowy jako handlowy w Krakowie ogłasza, że w dniu 20. października 1897 wpisane zostało do rejestru dla stowarzyszeń zarobkowo-gospodarczych nowo powstałe stowarzyszenie pod nazwą: „Bank chrześciański, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną porąką w Krakowie“ z następującymi stosunkami prawnymi wpisowi ulegającymi:

1. Statut tego stowarzyszenia nosi datę 15. września 1897;

2. Siedzibą stowarzyszenia jest miasto Kraków, zaś celem i zakresem działania spółki jest udzielać swym członkom materyalnej pomocy przez korzystne umieszczenie oszczędności i udzielanie pożyczek przy pomocy wspólnego kredytu pod jak najkorzystniejszymi warunkami, tudzież przyjmowanie wkładek oszczędności także od osób, które nie są członkami;

3. Czas trwania spółki jest nieograniczony;

4. Zarząd spółki sprawuje Dyrekcya, która składa się z pięciu dyrektorów, a mianowicie:

a) P. Franciszka Izydora dw. im. Czoponowskiego, emerytowanego komisarza Magistratu i właściciela realności w Krakowie,

b) P. Ludwika Hipolita dw. im. Małeckiego, właściciela realności w Krakowie,

c) P. Szymona Wróbla, oficyała c. k. poczty w Krakowie,

d) P. Jakóba Wiśniewskiego, magistra farmacyi w Krakowie;

5. Wszelkie ogłoszenia w sprawach spółki wychodzić będą pod firmą spółki i podpisywane być mają przez dwóch członków Dyrekcyi, a wszelkie obwieszczenia (Dyrekcyi) spółki ogłaszane będą w jednym z dzienników krakowskich;

6. Odpowiedzialność członków za zobowiązania spółki jest ograniczoną w myśl §. 76. ustawy z dnia 9. kwietnia 1873 l. 70. Dz. p. p. a udział najmniejszy każdego członka wynosić ma 25 zł.;

7. Firmę tego stowarzyszenia podpisywać będą dwaj członkowie Dyrekcyi zbiorowo w ten sposób, iż pod stampilią wyciśniętem, lub wypisanem brzmieniem firmy zawsze dwaj członkowie Dyrekcyi podpisy swoje umieszczą.

(Uchwała z dnia 29. października 1897 l. 45 296).

C. k. Sąd obwodowy jako handlowy w Przemyślu ogłasza, iż dnia 10. września 1897 wpisaną została do rejestru handlowego dla firm spółkowych firma: „Towarzystwo kredytowe w Hussakowie“ z tem, że:

a) Towarzystwo ukonstytuowało się na podstawie statutu z daty Przemyśl 25. czerwca 1897 r.,

b) zadaniem Towarzystwa jest dostarczanie członkom swoim kapitałów potrzebnych do obrotu w handlu, przemyśle i do gospodarstwa wiejskiego w drodze wzajemnego kredytu a mianowicie:

1. udzielanie pożyczek członkom stowarzyszenia za wekslowem zobowiązaniem się dwóch osób znanych z wypłacalności na termin najdłużej 120 dniowy.

Termin spłaty może być przedłużony najdalej o dni 120 za złożeniem nowego weksla i za uiszczeniem przynajmniej jednej dziesiątej części dłużnego kapitału;

2. udzielanie członkom stowarzyszenia zaliczek na recepisy wystawione przez zarządy pocztowe i kolejowe na wysłane towary lub surowe płody rolnicze, górnicze i przemysłowe;

3. udzielanie członkom stowarzyszenia kredytu na podstawie skryptów dłużnych zeznanych z obowiązkiem uiszczenia długu jednorazowego lub w ratach miesięcznych lub tygodniowych; w każdym razie ma za głównego dłużnika (członka stowarzyszenia) poręczyć jako ręczyciel i wypłatca również osoba (członek stowarzyszenia) znana z wypłacalności;

4. przyjmowanie wkładek oszczędnościowych na imię i nazwisko wkładających opiewających,

c) czas trwania Towarzystwa jest nieograniczony,

d) sprawami Towarzystwa zarządzają Dyrekcya, Rada nadzorcza, walne zgromadzenie i ustanowieni urzędnicy; Dyrekcya składa się z pięciu członków, z grona

członków stowarzyszenia na walnem zgromadzeniu wybieranych, Rada nadzorcza zaś z dwunastu członków z grona członków stowarzyszenia na walnem zgromadzeniu co roku wybieranych, legitymacyę członków Dyrekcyi stanowi protokół walnego zgromadzenia,

e) że na walnem zgromadzeniu dnia 24. czerwca 1897 wybrano jako pierwszych członków Dyrekcyi Herscha Hussbauma w Przemyślu, Dawida Nussbauma w Hussakowie, Szulima Nussbauma w Hussakowie, Benjamina Nussbauma w Przemyślu i Dawida Katza w Ustrzykach dolnych,

f) ogłoszenie Towarzystwa dokonywa się przez obwieszczenie w lokalu stowarzyszenia a w ważnych wypadkach także w „Gazecie Lwowskiej",

g) firmę Towarzystwa podpisują zbiorowo dwaj dyrektorowie w ten sposób, że pod wyciśniętą lub wypisaną firmą stowarzyszenia „Towarzystwo kredytu w Hussakowie, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką" w języku niemieckim „Credit-Verein in Hussaków" swój własnoręczny podpis umieszczają,

h) udział członka wynosi 25 zł. a każdy członek odpowiada za zobowiązania przez Towarzystwo w obec osób trzecich zaciągnięte o ile na pokrycie takowych fundusze stowarzyszenia nie wystarczą do wysokości potrójnego udziału z wliczeniem takowego.

(Uchwała z dnia 25. września 1897 l. 17.262).

C. k. Sąd obwodowy jako handlowy w Sanoku ogłasza, że w rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wpisano firmę: „Spółka rolnicza w Rymanowie, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką" z tem:

1. że siedzibą stowarzyszenia jest Rymanów;

2. że stowarzyszenie to zawiązało się na zgromadzeniu założycieli w dniu 21. sierpnia 1897;

3. że celem stowarzyszenia jest ochrona rolnictwa, rolników i przemysłowców od wyzysku przy zakupnie i sprzedaży wszelkich płodów i towarów, oraz popierania rozwoju rolnictwa, przemysłu i handlu;

4. że Dyrekcya składa się z dwu członków wybranych przez Radę nadzorczą;

5. że do zarejestrowania firmy i wprowadzenia jej czynności w życie wybrani zostali Józef hr. Potocki, Edmund Łaszcz i ks. Antoni Koleński;

6. że trwanie stowarzyszenia jest nieograniczone;

7. że firma podpisuje się w ten sposób, iż pod firmą stowarzyszenia muszą być podpisy obydwu dyrektorów, albo przynajmniej jednego dyrektora i jednego urzędnika Towarzystwa ze strony Rady nadzorczej do podpisywania firmy upoważnionego;

8. że udział członków wynosi 50 zł. i może być wpłacony naraz albo ratami.

Za zobowiązania stowarzyszenia odpowiadają członkowie do wysokości dwukrotnych udziałów;

9. że ogłoszenia i zawiadomienia w sprawach stowarzyszenia wychodzić będą od Dyrekcyi i ogłaszane być mają w krajowym dzienniku urzędowym.

(Uchwała z dnia 7. października 1897 l. 6.591).

C. k. Sąd obwodowy jako handlowy w Stanisławowie ogłasza, iż polecił prowadzącemu rejestra handlowe, by wpisał do rejestru dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych nowe stowarzyszenie pod firmą. „Giro Bank in Stanislau, registrirte Genossenchaft mit beschränkter Haftung" czyli w polskim języku: „Żyrobank w Stanisławowie, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką".

Stowarzyszenie owo polega na statucie z dnia 16. grudnia 1895.

Przedmiotem spółki jest prowadzenie interesów kredytowych w celu przyspożenia członkom w handlu drobiazgowym i rzemiośle potrzebnych środków pieniężnych pod możliwie najlżejszymi warunkami, za pomocą wzajemnego kredytu jakoteż interesów inkasowych dalej zaciąganie pożyczek u instytucyj finansowych i w końcu przyjmowanie wkładek oszczędnościowych od członków i nieczłonków.

Członkami Dyrekcyi są: Mendel Adlersberg, dr. Aron Meller i Benjamin Zeisler, wszyscy w Stanisławowie zamieszkali.

Firmę tego stowarzyszenia będą podpisywać pod wyciśniętą stampilią dwaj członkowie Dyrekcyi, ci także podpisywać będą wszystkie obwieszczenia w sprawach dotyczących spółki.

Celem uwiadomienia posługiwać się będzie spółka publicznie przybijanemi obwieszczeniami (öffentlich anzuschlagende Kundmachungen).

(Uchwała z dnia 21. marca 1896 ł. 4.910).

Zmiana firmy:

C. k. Sąd obwodowy jako handlowy w Stanisławowie ogłasza, że równocześnie zarządzamy wpisanie w rejestrze przy firmie: „Towarzystwo wzajemnego kredytu mieszczan w Stanisławowie" uchwalono na walnem zgromadzeniu członków dnia 11. kwietnia 1897 odbytem, zmianę firmy na: „Bank mieszczański w Stanisławowie, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką".

(Uchwała z dnia 16. października 1897 l. 21.033).

Zmiany statutu:

C. k. Sąd krajowy jako handlowy we Lwowie ogłasza niniejszem, że w dniu 21. września 1897 w rejestrze dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych Tom. II. str. 150 poz. 17/II. przy firmie: „Towarzystwo zaliczkowe w Cieszanowie, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką" w rubryce 6 uwidoczniono, że na należycie ogłoszonem i dnia 27. czerwca 1897 w Cieszanowie odbytem zwyczajnem walnem zgro-

madzeniu członków Towarzystwa zaliczkowego w Cieszanowie stowarzyszenia zarejestrowanego z nieograniczoną poręką zostały zmienione §§. 2., 11., 18., 34, 36. i 62. statutu, dalej że przez Radę nadzorczą mianowani a przez powyższe walne zgromadzenie zatwierdzeni zostali członkami Dyrekcyi Jan Strzelecki, Michał Gilewicz i Piotr Kotowicz, tudzież zastępcami dyrektorów Piotr Szabatowski, Jakób Petryszak i Wincenty Zając.

(Uchwała z dnia 9. października 1897 l. 60.181).

Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za rok 1897.

3. Turka. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: odsetki za rok 1897 2.180 06, odsetki zaległe 1.299 05, odsetki naprzód zapłacone 347 62, zapas druków i lokal 584 03; razem 4.410·76. Straty: odsetki naprzód pobrane 854·22, administracya 2.227·04, zyski z roku 1897 1.329·50; razem 4 410·76. *b) Bilans.* Stan bierny: udziały 12.869·06, fundusz rezerwowy 1.331·—, wkładki oszczędności 51.079·45, wierzyciele 16.111·20, odsetki naprzód pobrane 854·22, zyski z roku 1897 1.329·50; razem 83.574·43. Stan czynny: pożyczki 77.622·25, odsetki zaległe 1.299·05, odsetki naprzód zapłacone 347·62, koszta założenia 607·20, zapas druków i lokal 584·03, koszta procesowe 556·73, bank krajowy 1.517·60, gotówka 1.039·95; razem 83.574·43.

4. Krynica. Stowarzyszenie pożyczkowe i oszczędnośyi „Wzajemna pomoc". *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: procenta uzyskane 2.177·21, procenta naprzód zapłacone 91·86, procenta zaległe 2.198·24; razem 4.467·31. Straty: procenta naprzód pobrane 987·63, koszta administracyi 2.855·81, 10% zużycia inwentarza 23·18, korzyść 600·69; razem 4.467·31. *b) Bilans.* Stan czynny: gotówka z dnia 31. grudnia 1897 3.738·42, pożyczki udzielone 115.940·23, lokacye 401·79, zaliczki na płace 300 —, koszta administracyi 180·—, koszta procesowe 714·88, procenta zaległe 2.198·24, procenta naprzód zapłacone 91·86, inwentarz 208 70; razem 123.774·12. Stan bierny: udziały 17.362·02, wkładki oszczędności 91.328·73, wierzyciele 10.375·—, fundusz rezerwowy 3.077·46, fundusz strat 42 59, procenta naprzód pobrane 987·63, zysk 600·69; razem 123.774·12.

5. Podhajce. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Winien: z rach. odsetek 2.147·89½, z rachunku strat i zysków z roku 1897 10·—, z rachunku Banku krajowego 495·48½; razem 2.653·28. Ma: z rachunku odsetek 35·90, z rachunku kosztów urządzenia i ruchomości 1.506·40, do rachunku bilansu: saldo na rok 1897 1.110·98; razem 2.653·28. *b) Bilans.* Stan bierny: z rachunku udziałów 27.986·21, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 62.352·20, z rachunku długów zaciągniętych 9.466 68, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 1.317·58, z rachunku funduszu rezerwowego 5.528·44, z rachunku Banku krajowego 1.792·04½, z rachunku rezerwy strat 76·56½, z rachunku strat i zysków 1.110·98; razem 109.630·70. Stan czynny: z rachunku pożyczek 102.167·30, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 133·—, z rachunku kosztów ruchomości 323·05, z rachunku zaliczek procesowych 172 38, z rachunku lokacyi funduszu rezerwowego 1.903·50, z rachunku lokacyi kaucyi w Banku krajowym 300·—, z rachunku kasy 4.631·47; razem 109.630·70.

6. Stanisławów. Bank mieszczański. *a) Rachunek strat i zysków.* Straty: fundusz możliwych strat 39·09, koszta administracyi 6.851·92, zysk za r. 1897 5.682·73; razem 12.573 44. Zyski: odsetki w roku 1897 pobrane i wypłacone 12.573·74. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki 463.547 93, odsetki wypłacone na rok 1897 497·13, odsetki na rok 1897 należne 815·96, koszta urządzenia 351·80, koszta administracyi 203·—, zaliczki procesowe 959·13, nieruchomość 9.237·10, lokacye 370·66, gotówka 11.592·37; razem 487.575·08. Stan bierny: udziały 86.561·96, wkładki oszczędności 299.007·29, wierzytelności 68.201·70, odsetki na rok 1898 pobrane 3.950·88, fundusz rezerwowy 22.121·77, fundusz możliwych strat 2.048·75, zysk na rok 1897 5.682·73; razem 437.575·08.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, ul. Lindego l. 4.